

Folkmusik givande

För åttonde året i följd har Nacka musikskola haft ett musikläger vid Vårdingeskolan. Omkring 30 stråkelever har övat flitigt enskilt och i grupper och avslutningskonserten hade samlat en tacksam publik av anhöriga och vänner.

— Folkmusiken är mycket givande ur pedagogisk synpunkt, framhåller en av violinklärarna, Artur Nestler, vid ett samtal med SN. Denna musik ligger bra till för fiolen och frigör elevernas spel. Artur Nestler har upptecknat tolv folklåtar efter sin far Olof Johansson (1882—1964) från Nästeln i södra Jämtland. Av dessa låtar spelades två vid avslutningskonserten.

— När Nils Andersson i början av 1900-talet började teckna upp de jämtlåtar, som ingår i hans stora samlingsverk Svenska Låtar, blev socknarna i södra Jämtland, troligen på grund av dåliga kommunikationer, överhoppade, säger Artur Nestler. Denna del av landskapet har emellertid haft en rik spelmanstradition med många framstående spelmän, vars låtar nu i många fall gått förlorade. Folklåtar från dessa trakter skiljer sig både i fråga om spelstil och karaktär — särskilt gäller detta utförandet av förekommande trioler i den ofta mollbetonade sydjämtpoliskan — markant från den åttondels- och triolpoliska, den sk jämtpoliskan eller Lapp-Nils-poliskan, som spelas i norra och västra Jämtland. De här tolv låtarna har jag upptecknat efter min far.

— Som ofta när det är fråga om gammal folkmusik, kan inte melodierna härledas till någon viss upphovsman, tonsättaren är namnlös.

— Vår folkmusik kan i gångna tider sägas ha tjänat två syften. Främst var den en bruksvara — den spelades till dans, vid bröllop och vid många andra högtidliga tillfällen. Men den fyllde också en annan mycket viktig funktion: den kunde enbart tjä-

na "till lyst". Denna musik var oftast den enda underhållning som stod människorna till buds i ödesligt belägna skogsbyar. Dessa människor fick föra en hård kamp för tillvaron men hade ett behov av någonting utöver det timliga. Detta behov har, jämsides med det rent praktiska syftemålet, varit av den allra största betydelse för tillkomsten av vår folkmusik, säger Artur Nestler.

— För att återgå till de tolv jämtländska låtarna så har min far lärt några av dem av en spelman från Bogen i Värmland, som hette Nils Ersä (Nils Eriksson).

Denne kom till Jämtland under de stora skogsavverkningarna, de sk "stordrivningarna" i Norrland under senare hälften av 1800-talet. Polskorna nummer 6—9 är dock typiska sydjämtpoliskor och Nils Ersä har sannolikt lärt dem av spelmän från de trakter av södra Jämtland, där han för det mesta var bosatt och där han dog 1902.

Nils Ersä var elev till den legendariske Lomjansgutten (Per Jönsson), 1816—1875, från Gräsmark i Värmland. De Värmlandslåtar Nils Ersä spelade, nummer 10—12 bland låtarna, hade han troligen lärt av "Gutten". Framför allt nummer 10 och 11, B-dur-valsens och Nils-Ers-vals, har släktskap med Lomjansguttens "herrgårdsvaller".

— Så till slut några ord om nummer 12 bland låtarna — "Bröstvärken". Det berättas, att Lomjansgutten en gång besökte en spelman som kallades Metbäcken, bördig från Äppelbo finnmark i Dalarna, för att höra honom spela. Men Metbäcken var gammal och svag och klagade över värk i bröstet. Han orkade därför inte spela men försökte att tralla en polska för Lomjansgutten. Men det bara rosslade och pep i bröstet på den gamle spelmanen. Flageoletterna i polskan vill illustrera detta och den fick därefter heta "Bröstvärken", slutar Artur Nestler.